

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Сучасна освіта зазнає значних змін у зв'язку з інтеграцією новітніх технологій та підходів до навчання, серед яких особливе місце займає змішане навчання – поєднання традиційних методів із використанням онлайн-ресурсів і цифрових інструментів. Такий підхід є особливо актуальним у викладанні іноземних мов, адже дозволяє учням інтегрувати знання та навички з різних джерел, забезпечуючи гнучкість і доступність навчального процесу. Водночас важливою складовою мовної компетентності є лексика, оскільки саме вона є основою ефективного спілкування. Учні старших класів потребують особливої уваги в цьому напрямі, адже їм необхідно засвоїти значний обсяг лексичних одиниць за обмежений час, що ускладнюється віковими особливостями та навчальним навантаженням. Змішане навчання відкриває нові можливості для оптимізації цього процесу завдяки використанню інтерактивних онлайн-ресурсів, які сприяють закріпленню та активному використанню лексики. Це питання досліджували Т. Гарбуза, О. Герус, М. Кубай, С. Церна та інші.

Мета статті полягає у аналізі особливостей навчання іншомовної лексики учнів старших класів у контексті змішаного навчання, окресленні ефективних підходів, методів та інструментів для формування лексичної компетентності, а також наданні практичних рекомендації для вчителів щодо оптимального поєднання традиційного та цифрового компонентів у навчальному процесі.

Іншомовна лексична компетентність – це здатність особистості розуміти іноземну мову, правильно визначати значення лексичних одиниць в контексті, аналізуючи їх складові елементи та опираючись на власний мовний досвід, знання й навички та водночас вміння правильно й зрозуміло висловлюватися іноземною мовою з метою досягнення поставлених комунікативних цілей.

Формування іншомовної лексичної компетентності спрямоване на збагачення лексичного запасу учнів для вільної комунікації на різні теми. Окрім покращення лінгвістичних знань, вивчення лексики тренує пам'ять та покращує інтелектуальні здібності учнів. Також воно сприяє знайомству з культурними реаліями носіїв мови, що розвиває толерантність і соціокультурні знання, формуючи важливі особистісні якості [5, с. 27].

Зміст іншомовної лексичної компетентності полягає в розширенні словникового запасу учнів, який включає загальновживані лексичні одиниці, стійкі вирази та фразеологізми, що відображають культуру, історію та світогляд народу, мову якого вивчають. Розуміння цього дозволяє учням правильно використовувати лексичні одиниці в різноманітних комунікативних ситуаціях [5, с. 29-30].

У свою чергу, знання змісту формування лексичної компетентності допомагає вчителю ефективніше організовувати навчальний процес. Він може обирати найбільш практичні методи та матеріали, що відповідають програмі і потребам учнів.

Використання всіх можливостей для вивчення фраз, а не окремих слів, є основною ціллю занять. Задля успішного вивчення та запам'ятовування нових слів і виразів, потрібно регулярно використовувати нову лексику у писемних та усних висловлюваннях, а також практикувати спілкування з носіями мови або ж серед студентів, щоб відбувалося використання вивченого в реальних ситуаціях. Дотримання цих аспектів сприятиме успішному оволодінню іноземної мови та поліпшенню мовних навичок.

Розглянемо найбільш поширені методи навчання та вивчення іншомовної лексики.

1. Task-based learning (навчання, котре базується на завданнях). Цей метод розглядає мову як інструмент для спілкування, який включає використання лексики, граматики та мовних функцій. Основна увага приділяється активному використанню мови у практичних ситуаціях через виконання конкретних завдань [3, с. 132].

2. PPP (Presentation-Practice-Production). Модель PPP передбачає поетапне навчання: спочатку відбувається ознайомлення з новою лексикою. Далі студенти закріплюють знання через вправи або рольові ігри в умовах, наближених до навчальних. На завершальному етапі учні вільно використовують новий матеріал у реальному спілкуванні або творчих висловлюваннях [3, с. 132].

3. CLIL (Content and Language Integrated Learning). Цей підхід полягає у вивченні навчального предмета іноземною мовою, без спеціального акценту на граматиці чи інших мовних аспектах. Мова слугує засобом опанування змісту предмета, наприклад, коли будь-який предмет викладають англійською. При цьому методи та форми роботи залишаються характерними для основної дисципліни, а мовне засвоєння відбувається природним шляхом через занурення [4].

4. Лексичний метод (Lexical Approach). Цей метод зосереджений на вивченні та використанні різноманітних лексичних одиниць з мінімальним акцентом на граматику. Студенти приділяють увагу вивченню мови через лексичні конструкції, часто використовуючи тексти та автентичні матеріали для практики [3, с. 132].

5. Grammar-Translation Approach (Граматико-перекладний підхід). Цей підхід до вивчення мови ґрунтується на аналізі та засвоєнні граматичних правил і закономірностей. Основні методи роботи включають заучування лексики напам'ять, фокус на точності мовлення та письма, переклад речень і текстів з іноземної мови на рідну й навпаки [4].

6. Метод асоціацій. Цей підхід полягає у запам'ятовуванні нових слів через створення асоціацій: коли слово пов'язується з чимось знайомим, воно легше закріплюється в пам'яті. Цей підхід активно використовується завдяки своїй ефективності у збереженні лексики. Асоціативні ланцюжки формуються на основі порівняння властивостей чи категорій, що дозволяє класифікувати слова за схожістю або зв'язком [3, с. 132].

У сучасних умовах, таких як пандемія або військовий стан, вчителі та учні повинні проявляти гнучкість і здатність адаптуватися до змінюваних обставин. Технології та нові методи навчання стають важливими інструментами для забезпечення безперервності освітнього процесу. Саме тому в багатьох школах все частіше почали використовувати методику blended learning (змішане навчання), також відоме як гібридне навчання. Цей підхід до освіти, який поєднує навчальні матеріали в Інтернеті та можливості взаємодії онлайн з традиційними методами навчання в класі.

Концепція Blended Learning включає три складові: дистанційне навчання (Distance Learning), навчання в аудиторії (Face-To-Face Learning) і навчання через Інтернет (Online Learning) [1, с. 69].

До компонентів змішаного навчання включають інструкції вчителя, вебінари, конференц-дзвінки, використання чатів, електронної пошти, блогів, подкастингу, соціальних мереж, YouTube, Skype і вебдошки тощо [2, с. 10].

У межах нашого дослідження методика змішаного навчання (blended learning) передбачає засвоєння лексичного матеріалу через поєднання очної взаємодії учня та викладача (traditional learning) та технологічні можливості всепроникаючого навчання (U-learning), зокрема мобільне та електронне навчання. У цьому контексті роль вчителя змінюється: він не є основним джерелом інформації, а виступає як координатор навчального процесу. Його завдання включає розробку різноманітних вправ, підбір медіа-матеріалів, мобільних додатків, онлайн-тренажерів, електронних словників та тестів, а також контроль за лексичними навичками за допомогою традиційних і цифрових засобів [2, с. 10-11].

Отже, змішане навчання є ефективною відповіддю на сучасні освітні виклики та дозволяє зробити процес вивчення іноземної лексики більш доступним, гнучким і результативним. Використовуючи різні методи навчання, воно сприяє формуванню мовних та міжкультурних навичок, що є необхідними для успішної комунікації у глобалізованому світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гарбуза Т. Застосування моделі Blended Learning під час викладання курсу "Іноземна мова за професійним спрямуванням" Молодь і ринок. 2018. № 12. С. 68-71.
2. Герус О.С. Формування англomовної лексичної компетенції учнів старшої школи засобами змішаного навчання. Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій : Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 24–25 травня 2019 р. / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Одеса, 2019. С. 8-13.
3. Кубай М. Коляска Я. Особливості опанування іноземної лексики студентами немовних вищих закладів освіти. Молодь і ринок. 2024. №5 (225). С.128-133.
4. Методи навчання PPP, CLIL, Lexical Approach, Task-based learning. URL: <https://nus.org.ua/view/bagatometodiv-navchannya-inozemnyh-mov-kombinujte-yih/> (дата звернення: 12.04.2025).
5. Церна С.В. Лінгводидактичні засади навчання лексики німецької мови учнів 7-8 класів спеціалізованих шкіл : дис...канд. пед. наук : 13.00.02 / Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2008. 272 с.